

YAŞAR ÖZÜRKÜT • Öyküleriyle Türküler

YAŞAR ÖZÜRKÜT 1939 yılında Adana-Ceyhan'ın Mercimek köyünde doğdu. İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde (TODAİE) yüksek lisans programına katıldı. 1967-1968 yılları arasında TBMM'de, 1971-1980 yılları arasında Ankara Radyosu'nda prodüktör olarak çalıştı. Bu dönemde hazırladığı “Günaydın”, “Köyden Gelen Mektup”, “Yurdun Sesi” gibi programların yanı sıra derlediği türkü öykülerini radyodan yayımladı. TRT çalışanlarının ekonomik ve demokratik sorunları için mücadele eden TRT-DER'in genel sekreterliğini yapan Özürküt, 12 Eylül darbesi sonrasında yaşadığı çeşitli takip, soruşturma ve kovuşturmalar nedeniyle mülteci olarak İsveç'e gitmek zorunda kaldı. İsveç'te *Şeytanla Köylü* (Djävulen och Bonden) ve *Türkülerin Dili* başlıklı kitapları basıldı. 1991'de Türkiye'ye döndükten sonraysa dört kitaplık bir dizi olan *Öyküleriyle Türküler*'i yayımladı. 2019-2020 yılları arasında TRT İstanbul Radyosu'nda “Öyküleriyle Türküler” isimli bir program da hazırlayan Özürküt, bu programla 2019'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından (radyo dalında) Sedat Simavi Ödülü'ne layık görüldü. Sermin Özürküt ile evli olan Özürküt'ün Koray ve Kerem adında iki çocuğu, Devin, Selma ve İzel adında üç torunu var.

İletişim Yayınları 3573 • Bugünün Kitapları 300

ISBN-13: 978-975-05-3853-7

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Kıvanç Koçak

KAPAK FİKRİ Sıddıka Rezzan Alp

KAPAK ve KAPAKTAKİ ÇİZİM Berfin Deniz

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YAŞAR ÖZÜRKÜT

Öyküleriyle Türküler

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
Alageyik (Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına).....	11
Arda Boyları.....	17
Bugün Benim Efkârım Var Zarım Var (Değme Felek).....	20
Ceviz Oynamaya Gelmiş Odama.....	25
Çalın Davulları.....	29
Çarşamba'yı Sel Aldı.....	34
Çökertme.....	38
Derbent Deresini Duman Bürüdü.....	42
Eşkîya Dünyaya Hükümdar Olmaz.....	46
Et Pişirdim Yağlı Yağlı (Atımızın Çulu Yoktur).....	51
Ezo Gelin.....	58
Ferayi.....	63
Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar.....	66

Genç Osman.....	70
Gesi Bağlarında Dolanıyorum.....	75
Halil İbrahim.....	78
Hekimoğlu.....	82
Hem Okudum Hemi de Yazdım.....	87
İnce Memet.....	92
Kara Camışları Vurdum Bayıra.....	98
Karadır Kaşların.....	103
Karakoyun.....	113
Kerimoğlu Zeybeği.....	122
Kırmızı Gül Demet Demet.....	130
Ne Haldayım Ala Gözün Süzenler.....	133
“Ormancı Türküsü”nün Gerçek Öyküsü.....	138
Sarı Yıldız Mavi Yıldız (Yıldız Akşamdan Doğarsın).....	153
Sepetçioğlu.....	159
Şen Olasın Ürgüp (Cemal'im, Cemal'im).....	164
Yarım İstanbul'u Mesken mi Tuttun.....	169
Yaz Gelende Çıkam Yayla Başına.....	172
Yazımı Kışa Çevirdin - Leyla... ..	178
Yüksek Yüksek Tepelere.....	185
Zahidem.....	188
<i>Albüm</i>	195

ÖNSÖZ

Folklorumuzun en özgün, en yaygın, en kalıcı ürünlerinden olan türkülerimiz, insanlarımızın öykülerini içerir. O öyküler ki, halkımızın günlük yaşamından oluşur; derdiyle dert, sevinciyle sevinç olur. Dillenir, dillendirir... İnsanı gümbür gümbür coşturan koçaklamalarda bu topraklarda yaşamış yiğitlerin öyküsü vardır. Savaşlar, ölümler en güzel ağıtlarda dillenir; ayrılanların avuntusu türkülerdir, ölenin ardından yakılan ağıtların ezgisi öyküsünü, öyküsü ezgisini çağırır. Güzellemeler buram buram aşk kokar, sevgi kokar...

Türküler, yaratan halkımızın sevinçlerini, özlemlerini, mutluluklarını, mutsuzluklarını, kavuşmalarını, ayrılıklarını, kısacası bütün duygularını dillendirir. Türü ister “ağıt”, ister “koçaklama”, ister “güzelleme” olsun, her türkünün bir öyküsü vardır. Türküler, öyküleriyle daha güzeldir. Öyküleriyle daha anlamlıdır, renklidir.

Ancak türkü rastgele söylenmez. Her eline sazı alan türkü yakamaz. Türküyü türkü yapan “olay”dır. Olayların içeriği türkünün ezgisini çağırır; ezgisi olayın öykülenmesini kolaylaştıracak biçimde yapılmıştır, bu da zorlamayla olmaz. Halk içinden geldiği gibi çalıp çığırır, en güzel şekilde yansıtır olayı. Bu nedenle türküler, şarkılar gibi beste olmaz; türkünün sözü ve müziği yaşanan olaya bağlı olarak bir arada “yakılır”.

İlkin yakanların dilindedir türkü. Sonra dilden dile, telden tele dolaşır durur. Üstelik neredeyse hiçbir zaman ilk söylen-diği gibi de kalmaz türküler; köyden köye, kentten kente dolaşırken değışime uğrarlar, yeni sözler kazanırlar ya da bazı sözleri değışir. Çünkü söyleyen de, dinleyen de kendinden bir şeyler bulur türkülerde. Onlarla kıvanır, onlarla üzülür.

Türkülerin dili, onları yaratanların dilidir. Arı, duru, anlaşılır. Konuşulan dildir türkülerin dili. Çünkü türkülerde dille-nen günlük yaşıamdır.

* * *

Peki, benim ilgimi neden bu kadar çekti türküler? Sesim güzel değıldir. Nota bilmem. Bir  algı  alamam. Ama yaşıamımda türküler hep var oldu. 12 Eylül asker  darbesinin zulmüne esir düşmemek için evimi, ailemi terk ettiğim günlerde, İsv  te geçen m ltencilik günlerimde darda kaldığım, bunaldığım her an t rk lere sığındım.

Öncelikle ben bir köy çocuğuyum. Ceyhan'ın Mercimek köyünde doğımuşum. Beşğim türkülerle sallanmış. Ninnile-rim türkülerle beslenmiş. Köydeki tarlalarımızda Urfa'dan, Antep'ten, Adıyaman'dan gelen ırğatlar çalışırdı. Onlarla içi- eydim; tarlaya sürekli at arabasıyla su götürürdüm, birlikte kazma vururduk. Onların en büyük eğılencesi t rk lerdi. Da-ha sonra Ankara Radyosu'nda i e başıladığım da bu birikimim çok i ime yaradı. "Günden Güne", "Akşama Doğıru", "Köyden Gelen Mektup", "Günaydın" gibi köy programlarının en büyük malzemesi türküler oluyordu. Konu ne ise ona yönelik bir türkünün  alınması, programı daha çok dinlenir kılıyordu.

 ocukluğumun, gençliğimin bu birikiminin, gün gelip mes-leğıme yön veren, önemli katkılar yapan bir araç olacağını düşünemezdim o zaman. 1971 yılında, TRT Ankara Radyosu prodüktörü olarak göreve başılayınca mesleğim de türkülerin rolünü de hissettim. Aslında "hissetirildim" demek daha doğıru olur: Epey zor ve yaklaşık iki bin kişinin katıldığı TRT'nin açtığı sınavı kazanıp göreve başıladığımız günlerde kurs öğretme-nimiz ve Ankara Radyosu prodüktörü olan Abdullah Yılmaz,

beni ve aynı sınavdan geçen bir hanım arkadaşımızı radyonun müzik arşivi olan diskotekte görevlendirip “Siz ikiniz Türk Halk Müziği bantlarını dinleyip notlar alın” diyerek arşiv odasına gönderdi. Bantları ampeksa takıp türküleri dinliyor, yöresini, kimden alındığını, sözlerini defterimize not ediyorduk. Her gün yaptığımız iş buydu. Bizim dışımızdaki arkadaşlarımızsa program yapımına başlamışlardı, metinler yazıp, sesler alıyorlar, adları programlarında anons ediliyordu. Bir süre sonra “Biz neden program yapmıyoruz, neden bizlerin de adı radyodan anons edilmiyor?” diye olumsuz bir duyguya kapıldık. Abdullah Yılmaz yine, “Siz o çalışmaya devam edin. Bantları dinleyin not alın” dedi. İlkın angarya gibi algıladığımız işin, zamanla altın değerinde bir bilginin dağıtıcımıza liğme liğme işlenmesine vesile olacağını o günlerde fark edememiştik. İşte o birikim mesleğimi yaparken, en büyük desteğim oldu.

Türk Halk Müziği, özellikle köy programları yapan prodüktörler için altın değerinde bir bilgi kaynağıdır. Konu eğitimse, “Mektebin Bacaları” ya da “Hem Okudum, Hemi de Yazdım” gibi konulara uygun türküler seçiyorduk. Elbette bunu yapabilmek için de arşivdeki sanatçıların yorumlarını tanımak, bilmek gerekiyordu. Aynı türkü farklı derlemelerle, farklı ezgi ve sözlerle yayımlanıyordu. Örneğin “Şen Olasın Ürgüp”teki “Cemalim Cemalim *aslan* Cemalim” söylenişi gibi. Oysa türkünün doğru sözü “*algın* Cemalim”. “Aslan” gücü, kuvveti çağrıştırırken; “algın”ın sözlük anlamı “zayıf, çelimsiz”dir. Bunun gibi birçok farklı örnek bulunabilir. Nitekim bu kitapta yer verdiğim türkü sözlerinin bazılarının farklı olmasının sebebi de budur.

* * *

Daha önce Kültür Bakanlığı katkısıyla dört kitapta toplam 28 türkü öyküsünü yayımlamıştım. 2019-2020 yılı yayın döneminde de TRT İstanbul Radyosu’nda, pazartesi günleri, 30 dakikalık, 82 program yaptım. Bu programlardan ötürü Gazeteciler Cemiyeti’nin 2019 yılı Sedat Simavi Ödülü’ne layık görüldüm.

İnsan yaşamında rastlantıların büyük rolü olduğuna inanırım. TRT'den meslektaşım ve dostum Ahmet Çakır'ın İletişim Yayınları'ndan çıkan *Fırtınalı Yıllar* kitabını almak için yayınevine gittim bir gün. Kitap yayımlanmadan hemen önce yitirdiğimiz Ahmet Çakır'ın 12 Eylül sürecinde epey dayanışmasını görmüştüm. Ahmet de kitabında TRT-DER'den söz ederken küçük bir paragrafta benden bahsetmişti. Yayınevine gitmişken, o kitabın editörü Kıvanç Koçak ile görüşerek kendisini kutlamak ve Ahmet'i anmak istedim. Sohbetimiz esnasında İletişim Yayınları'nın "Öyküleriyle Türküler" projesine sahip çıkabileceği anlaşıldı. İşte elinizdeki bu kitap, o görüşme ve tanışmanın ürünü olarak Koçak'ın ve İletişim Yayınları'nın her alanda uzman kadrosunun ortak ürünü olarak üretildi. Emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Kitabın yayına hazırlığı sırasında desteğini gördüğüm Özer Kangü'e de ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu vesileyle TRT'de göreve başladığım ilk günümde beni türkü dinlemeye, notlar almaya yönlendirerek önemli bir birikim edinmemi sağlayan ve 1 Ocak 2021'de korona sürecinde, mülteci olarak yaşadığı Londra'da yitirdiğimiz, kurs öğretmenim, can dostum Abdullah N. Yılmaz'ı ve *Fırtınalı Yıllar*'ı eline almadan aramızdan ayrılan TRT İstanbul Radyosu eski yayın şeflerinden Ahmet Çakır'ı sevgiyle, saygıyla anıyorum.

Büyükada, Haziran 2025